

De wetten van fatsoen

Mr. G.J. van Oosten

Najaar 2007. Het is stil in Sneek, één van de Friese elfsteden. De meeste inwoners houden van de rust die deze provincie altijd te bieden heeft. Er woont ook een Bekende Nederlander, Manon Thomas, met haar partner en twee zoons. In haar woonplaats is de beeldschone Manon gewoon Manon, een van de vele Snekers. Niet de BN'er die ze in de rest van het land is. Ze leidt er een heerlijk, anoniem leven met vrienden, vriendinnen, kennissen en burens. Maar niet allemaal gunnen ze haar dit geluk. Eén man zal op brute wijze een einde maken aan de Friese idylle.

In november krijgt Manon een alarmerend telefoontje. Haar wordt verteld dat er een naaktfilmje op internet staat waarop te zien is hoe zij uit bad stapt. Enkele dagen later verschijnt er ook nog een aantal naaktfoto's op het worldwide web. Manon weet niet wat haar overkomt. Wie heeft dit op zijn geweten? En waarom? En hoe? En wanneer? De stress slaat toe op het kalme Friese platteland. Manon is het gesprek van de dag; ze durft zich nergens meer te vertonen. Met man en macht probeert ze samen met haar man en een aantal vrienden de beelden van het internet te (laten) verwijderen, maar een reis naar de maan is eenvoudiger. Het noodlot heeft toegeslagen. Onuitwisbaar.

Manon had een buurman. Enige tijd geleden is hij verhuisd naar één van de waddeneilanden. Hij woonde in de duplexwoning die dwars op haar huis staat, op de bovenverdieping. Tussen de computerruimte van Manons woning en die van haar buurman zat ongeveer drie meter. Zo over en weer waren er wel eens lichte irritaties, maar dat stelde weinig voor. Zo ergerde de buurman zich wel eens aan een bal van de kinderen die over de schutting in zijn tuin terecht kwam. Zo baalde Manon soms van het feit dat haar buurjongen zijn hond op het speelveldje uitliet en de viervoeter er zijn uitwerpselen achterliet.

Typische burenergernissen, zoals wij die allemaal kennen, maar de man voerde heimelijk meer in zijn schild dan Manon kon bevroeden.

Op 19 november 2007 wordt hij gearresteerd en verhoord. Hij verklaart dat hij een kleine twee jaar eerder, tussen november 2005 en februari 2006, achteloos aan het surfen was op internet en daarbij toevallig op het beeldmateriaal stuitte. Uit nieuwsgierigheid snuffelde hij verder door de mappen van de buurvrouw en toen hij uiteindelijk de pikante kiekjes zag, besloot hij deze op zijn eigen computer te downloaden. Het filmpje zette hij onlangs op Youtube en de foto's in zijn gedeelde mappen op msn. Hij was zich van geen kwaad bewust, zegt hij nu.

Terwijl de verdachte in voorlopige hechtenis zit, worden er door een andere, altijd onbekend gebleven persoon ook nog naaktfoto's van de mooie v'n'er op internet geplaatst. De afbeeldingen zijn zeer expliciet. Manon ligt bloot in compromitterende posities op bed. Wat volgt is een tsunami aan hits. De wereld smult.

De enorme media-aandacht maakt duidelijk waartoe het internet, dat normaal gesproken door een ieder de hemel in wordt geprezen, óók in staat is. Een zorgvuldig opgebouwd privéleven wordt volledig aan gruzelementen geslagen. Manon Thomas heeft het gevoel dat iedereen door haar kleren heen kijkt. Ze voelt zich in alle opzichten naakt. Het is een drama dat je alleen herkent als je het hebt meegemaakt. De status van Bekende Nederlander heeft ook zeer duistere keerzijden.

Manon zoekt een advocaat en komt bij mijn kantoor uit. Als ze met haar man voor het eerst langskomt om de zaak te bespreken, ga ik er van uit dat ik haar slechts hoef bij te staan in haar rol als slachtoffer - in juridisch jargon: de benadeelde partij - in de strafzaak tegen haar oud-buurman. Maar tot mijn verbazing en tot haar grote ergernis en verdriet is er een tweede belager, die misschien nog wel dreigender en schadelijker is dan de oud-buurman: Mijn cliënte is slachtoffer van de media.

Verschillende gerespecteerde dagbladen en nieuwssites besluiten de naaktfoto's, waarvan inmiddels bekend is dat het gestolen materiaal betreft, al dan niet middels hyperlinks bij artikelen op het internet te plaatsen. Hoewel Manon begrijpt dat de affaire kennelijk nieuwswaardig is, zijn wij van mening dat deze acties volstrekt onnodig zijn

en dat ieder maatschappelijk belang eraan ontbreekt. In onze beschaving kennen we toch zoiets als privacy? Om een einde te maken aan deze wantoestanden dienen mijn kantoorgenote mr. Annemiek van Spanje en ik klaagschriften in bij de Raad voor de Journalistiek tegen nu.nl, telegraaf.nl en het AD. Hoewel we aardig door de wol geverfd zijn, nemen we met stijgende verbazing kennis van de inhoud van de verweerschriften en de pleitnota's. Zo stelt het AD zich op het standpunt dat het dagblad niet onrechtmatig heeft gehandeld omdat niet valt in te zien *'waarom het AD zou behoren te weten dat er sprake is van gebakt materiaal.'* Het is een volstrekt ongeloofwaardig verweer. De kop boven het gewraakte artikel luidde immers *Manon Thomas naakt in gebakt filmpje*. Een blamage.

Een ander veelgebruikt argument is dat Manon er al eerder *'blijk van heeft gegeven dat zij publieke aandacht, ook in meer sensuele zin, niet schuwte. Daarvan getuigt niet alleen haar weblog, maar ook haar kandidaatstelling in het kader van de Miss Holland- en Miss Europaverkiezing.'* Manon begrijpt uiteraard niet waarom haar deelname aan onschuldige, weinig sensuele Miss-verkiezingen ertoe mag leiden dat haar voortaan iedere vorm van privacy door journalisten wordt onthouden. Ook BN'ers hebben recht op bescherming van hun persoonlijke levenssfeer.

Omdat het AD slechts een hyperlink naar het filmpje zou hebben geplaatst, werd deze klacht door de Raad voor de Journalistiek ongegrond verklaard. De klachten tegen nu.nl en telegraaf.nl werden echter wel gegrond verklaard. De Raad oordeelde dat verweerders met het plaatsen van de foto's de privacy van Manon disproportioneel hebben aangetast.

De affaire veroorzaakt ook politieke beroering. Arda Gerkens van de SP stelt kamervragen aan Minster Hirsch Ballin, die belooft om met maatregelen te komen om de verspreiding van gestolen beeldmateriaal via internet beter tegen te kunnen gaan.

De strafzaak tegen de oud-buurman dient op 27 maart 2009 in Leeuwarden. De rechters van de meervoudige strafkamer voelen de verdachte stevig aan de tand. De man blijft in grote lijnen bij zijn eerdere verklaring. Hij beweert in een melige bui te hebben gehandeld, niet goed te hebben nagedacht en niet te hebben geweten dat zijn handelwijze strafbaar zou zijn. Het openbaar ministerie heeft te maken met de wetswijziging in 2006 met betrekking tot computervredebreuk.

Deze vergemakkelijkt de vervolging niet. Justitie moet nu bewijzen dat Manon tussen november 2005 en februari 2006 haar computer had beveiligd en dat er dus sprake was van doorbreken. Technisch onderzoek aan de computers blijkt helaas niet meer mogelijk en dus kan de aanklager computervredebreuk door de oud-buurman niet meer ten laste leggen.

Er resteert belediging (artikel 266 van het Wetboek van Strafrecht), inbreuk op het auteursrecht en inbreuk op het portretrecht. Ik dien daarnaast namens Manon een vordering benadeelde partij in ter hoogte van €5000 als voorschot op de immateriële schade.

Er zijn cameraploegen aanwezig in de zittingszaal; er mag alleen onder duidelijke voorwaarden worden gefilmd. Alleen de rechters en de officier van justitie mogen in beeld worden gebracht. Maar een van de cameramannen kan zich niet bedwingen en richt in strijd met deze uitdrukkelijke instructies zijn camera op cliënte op een moment dat zij haar tranen niet kan bedwingen. Het wordt wederom pijnlijk duidelijk dat de privacy van Manon Thomas geen cent waard is voor de media. Maar het recht van de brutaalste gezeviert niet altijd. De cameraman wordt abrupt en met harde hand door een medewerker van de parketpolitie uit de rechtszaal verwijderd.

De officier van justitie, mr. C. de Groot, maakt een betrokken en vastberaden indruk. Manon heeft het gevoel dat de zaak bij haar in goede handen is. Ze begint haar requisitoir geheel in lijn met het karakter van de strafzaak en zegt dat ze, voor ze ingaat op de juridische finesse, eerst wil stilstaan bij een andere wet die minder frequent aan wijzigingen onderhevig is. Mr. C. de Groot: *‘Dat gebeurt hoogstens eens in de vijftig of honderd jaar als aansluiting wordt gezocht bij de dan geldende normen en waarden in de samenleving. Ik heb het over de wetten van fatsoen.’*

Op 9 april 2009 doet de rechtbank in Leeuwarden uitspraak. De rechters oordelen dat niet alleen de wetten van fatsoen maar ook de Auteurswet en artikel 266 van het Wetboek van Strafrecht door de verdachte zijn geschonden. De inbreuk op het portretrecht wordt niet bewezen verklaard. De rechtbank: *‘Het gaat hier om een verregaande inbreuk op de privacy van het slachtoffer. Verdachte heeft foto’s en een filmpje uit de computer van het slachtoffer gehaald, waarbij het ook nog eens ging om beeldmateriaal dat onmiskenbaar niet voor buitenstaanders bestemd was. Verdachte heeft zich voldoende kunnen realiseren dat dit een*

verregaande invloed moest hebben op het privéleven van het slachtoffer. Ieder die heden ten dage enig benul heeft van de werking van het internet, weet dat pogingen om onrechtmatig geplaatst beeldmateriaal te verwijderen vaak stranden op de schier oneindige verbindingen van het worldwide web, in combinatie met de gemakkelijke kopieerbaarheid van beeldbestanden. Als men al in staat is om beeldmateriaal van een bepaalde gevonden plaats verwijderd te krijgen, kan dit alweer in een veelvoud op andere plaatsen opduiken. Het is dan ook niet overdreven om te vrezen dat het slachtoffer nooit meer uit het virtuele moeras zal komen waarin zij zich door toedoen van verdachte bevindt. Schrijnend daarbij is te horen dat verdachte zegt dit allemaal in een melige bui te hebben gedaan.'

De oud-buurman wordt veroordeeld tot een taakstraf van honderdtachtig uren, een maand voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaren, een geldboete van €250 en betaling van de gevorderde €5000 aan schadevergoeding.